אשכול יוסף
מאוצרותיו של הרב **יוסף חי סימן טוב** שליט"א
מחבר סדרת הספרים **"אשכול יוסף"** עה"ת והמועדים
וספרי **"כרם יוסף"** על הש"ס
מחקירות ערביות הישר!

"וַיָּבֹאוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר־לוֹ הָאֱלֹהִים וַיִּבֶן שָׁם אַבְרָהָם אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעֲרֹךְ אֶת הָעֵצִים וַיַּעֲקֹד אֶת־יִצְחָק בְּנוֹ וַיָּשֶׂם אֹתוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל לָעֵצִים" (כ"ב ט')

מדוע אברהם העלה את יצחק לשוחטו על המזבח והלא היה צריך לשוחטו על ירך המזבח כדין קרבנות שמעלה הנתוזים למזבח?

הנה שנינו במשנה מפורשת בזבחים (פד. וע"ש סט נמ.) עולה שעלתה חיה לראש המזבח תרד, שחטה בראש המזבח יפשיט וינתחה במקומה, וכן פסק הרמב"ם בהלכות פסולי המוקדשין (פ"ג ה"ד), וז"ל: עולה שהעלה חיה לראש המזבח תרד שעדיין אינה ראויה. ומקרא מפורש הוא בויקרא (א' י"ב) "ושחט אותו על ירך המזבח צפונה לפני ה'". וברש"י (שמות כ' כ"ב) "וזבחת עליו" אצלו, ע"ש. ולאור האמור צ"ע מדוע אברהם העלה את יצחק על גבי המזבח כדי לשוחטו שם, כמו שנאמר "וישם אותו על המזבח", ואח"כ נאמר: "וישלח את ידו ויקח את המאכלת", ולמה לא ביקש לשוחטו על ירך המזבח כדין כל עולה ששוחטה על ירך המזבח ורק אח"כ מעלה את הנתחים על המזבח?

ובפרט הדבר צ"ע שהרי כל שחיטת עולה בסכין למדין מאברהם דכתיב "וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת", ויצחק קרבן עולה היה, דכתיב "ויעלהו לעולה תחת בנו" (זבחים נ: ממחות פב.), וא"כ בדין היה שאברהם יעקוד את יצחק על ירך המזבח וינתח אותו נתחים ואח"כ יעלהו עולה כליל למזבח?

יישוב א' - כל רגע שיצחק בחיים קיים מצוה להעקד

נראה בס"ד ליישב דהנה יש חילוק גדול בין עולת בהמה לעולת אדם, כי בהקרבת בהמה אין עיקר הקרבת העולה לה' אלא בהעלותה על אש המזבח, שבמה ששוחטה אינו מעשה ההקרבה, שהרי אף הרוצה לאכול בשר שוחט לעצמו, ומטעם זה שחיטה בזר כשרה, משא"כ אדם שעולה לה' כליל כמו בעקידת יצחק, עצם השחיטה על המזבח משובח הוא ויש בו משום הקרבה, ואדרבה אין לך הקרבה גדולה מזו, כי בבהמה הוא מקריב את הבשר, אבל באדם הרי הוא מקריב את הנפש שמוכן למסור נפשו ולמות על קדושת השי"ת, ואדרבה יפה כח ומעלת ההקרבה בקבלה על עצמו בחייו למות על קדושת ה' יותר מבמה שמת על קדושת ה', ובזה תבין היטב למה אברהם אבינו קיים מצות העקידה כבר במה שהעלה את יצחק על גבי המזבח ואע"פ שעדיין לא נשחט. ומטעם זה לא נתכוון לשוחטו לפני עלותו למזבח, כי די במה שאברהם ויצחק הסכימו בלב שלם ונפש חפצה לעקדה, וכמו שכבר כתב רבינו הרשב"א בתשובה (ח"ה סי' נ"ח), שהמצייר בליבו למסור נפשו על קדושת השם, הרי זה כאילו בא לידי כך וקיימו, והוא אומרו "כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה", וכי אפשר ליהרג בכל יום? אלא שבכל יום שאנו קורין ק"ש ומקבלים עלינו עול מלכות שמים ואומרים: "בכל נפשך" ומסכימים על כך, הרי זה כאילו הורגנו באותה שעה עליו יתברך. וכיו"ב כתב בספר חסידים (סי' רכ"ג), שכל מי שקיבל על עצמו ליהרג על קידוש ה', חלקו עם אותם צדיקים שמתו על קדושת השי"ת.

לאור האמור נראה ליישב מה שהקשו בקובץ עיון הפרשה (גיליון לל"ג התשפ"ו), מדוע הזדרז אברהם אבינו למצות עקידת יצחק, כמו שנא' "וישכם אברהם בבוקר" והלא מנגד היה חיי שעה של יצחק, שכל רגע שתעוכב העקידה יחיה יצחק עוד חיי שעה, ובגמ' יומא (פה.), וכן נפסק בשו"ע (או"ח שכ"ט), מבואר שמפקחים את הגל ומחללים שבת אפילו מפני חיי שעה, וא"כ מדוע לא להמתין אברהם אבינו לקיים את מצות העקידה עד סמוך לשקיעת החמה כדי להציל חיי שעה של יצחק? ברם לאור האמור ניחא היטב, כי מעשה העקדה לא היה מעשה אחד גרידא להעלות את יצחק על אש המזבח כמו שסוברים ההמון, אלא המצוה היתה מאותה שעה שנצטווה אברהם, בכל רגע שהוא ויצחק ניאותו וגמרו בלב שלם ונפש חפצה האב לזבוח והבן להיזבח, ולכן היתה המצוה מזומנת מיד לפניו להתחיל במצוה, וכל רגע שישתהה הרי הוא מפסיד במצוה, ושבחו של אברהם שנזדרז במצוה נוראה זו, אע"פ שגם אם היה משתהה את עיקר המצוה היה מקיים.

יישוב ב' - שלא יעשה אונן ויפסל להקרבה

הגאון הראגצ'ובר רבי יוסף רוזין זצ"ל בעל צפנת פענח ז"ל מתרץ בזה דבר נפלא ביותר, שכיון שאונן פסול לעבוד, לכן אם היה אברהם שוחט ליצחק תחילה קודם שיעלהו על אש המזבח, היה אברהם נעשה אונן והיה אסור לו להקריבו. ואע"פ שאמרו ביומא (יג:) היה עומד ומקריב ע"ג המזבח ושמע שמת לו מת מניח עבודתו ויוצא דברי ר' יהודה, ר' יוסי אומר יגמור, וא"כ לדברי ר' יוסי לכאו' יכול היה אברהם להמשיך בעבודתו? מ"מ כיון ששחיטה כשרה בזר לא חשיב תחילת עבודה שאם התחיל גומר, ונמצא שאף לדבריו לא יכול היה אברהם להמשיך עבודתו, ודפח"ח. ובשו"ת ציץ אליעזר (חלק ט"ו סי' ו') העיר ממה שאמרו במדרשים ופרקי דר"א (פרק ג'), שאברהם אבינו היה לו דין כהן גדול, וכן הוא לשון הפייט

לרכישת ספרי המחבר:
02-5373570 או 054-84-60007/8
להצטרפות חינם לאלפי המנויים:
eshkolyoseff@gmail.com

(שמות רל"ה) "וערך האש והעצים העלה, ולקח המאכלת לשחטו בחלחלה, וכהן גדול הגיש מנחה בלולה", ופירש שם הרד"ל שאברהם היה נידון ככהן גדול כדי שלא יפסל באנינות. והרי ק"ל שכהן גדול מקריב אונן (עי' זבחים קע. ושוב). אולם ראיתי מתרצים שבאותה שעה שהעלה אברהם ליצחק לעולה על המזבח נתכהן בכהונה גדולה. וכתב עוד בשם הגרי"ד סולוביצי'ק ז"ל שביאר בשם הצפנת פענח באופן אחר, שהקשה כיון שאברהם אבינו ע"ה התכונן גם לשוחטו, איך חשב לעשות אח"כ זריקה, הלא מיד לאחר השחיטה היה נעשה אונן, ועל זה תירץ שאברהם אבינו ע"ה היה לו דין כהן גדול, וכה"ג מקריב אונן.

יישוב ג' - שלא יטמא אברהם בטומאת מת

בספר אמרי שפר להרה"ג נפתלי הרץ שפירא שליט"א מתרץ שאם אברהם אבינו היה שוחט ליצחק בצד המזבח, היה נטמא בטומאת מת כאשר היה מעלהו למזבח, וטמא שעבד עבודתו פסולה, וקשה ליתן לזה דין טומאה בציבור. על כן העלהו קודם השחיטה, כדי שיוכל לשוחטו על המזבח, וע"ש שהביא בזה עוד תירוצים.

יישוב ד' - רק בבהמה ראוי להפשיט העור מקודם

בעמק דבר בפרשתן כתב ליישב שאברהם העלה את יצחק כשהוא חי, משום שכל הטעם שאין מעלין בהמה חיה על המזבח משום שאין מעליו את העור כלל, משום כך נשחט על הארץ ומפשיטים את עורו ואח"כ מעלין אותו למזבח, משא"כ עור האדם הוא בשר ממש, לכן אדרבה משום כך טוב להעלותו חי ולשוחטו שם. וקצת יש להעיר ממ"ש התוספות בזבחים (פח.) שמדאורייתא שוחט לכתחילה כדדרשינן "וזבחת עליו", ושמא הא דנקט דיעבד מדרבנן שלא תרביץ גללים, ע"ש.

יישוב ה' - עד הקרבת האיל על ירך המזבח שחטו במזבח

עי"ל עפמ"ש המהרי"ל דיסקין עה"פ (ויקרא ח' י"ג) "ושחט אתו על ירך המזבח צפונה לפני ה'", דאיתא בתנא דבי אליהו למה דוקא בצפון, כלומר למה כתוב צפון דוקא גבי "צאן" ולא קודם גבי "בקר"? ומתרץ להזכיר אילו של יצחק, והקשה המהרי"ל דיסקין מדוע אמר להזכיר "אילו" של יצחק ולא להזכיר העקדה עצמה? ותירץ דזה גופא כוונת התנא דבי אליהו, שמקודם היה מנהגם לשחוט את הקרבן על המזבח גופא, כמו שמצינו בעקדת יצחק שנא' "וישם אותו על המזבח", ואח"כ נאמר "וישלח את ידו ויקח את המאכלת לשחוט את בנו", וכיון שבהקרבת האיל לא הוריד אברהם את יצחק מעל המזבח, שהרי היה אומר אברהם אבינו שמא יהיה סיבה מה באיל שלא יצא בכשרות ויקריב את יצחק בנו, וזה מה ששחט את האיל בצפון, שמעשה שהיה כך היה שנשחט בצפון ולא על המזבח כמנהגם, מפני צדקתו של אברהם, על כן אומר התנא דבי אליהו ששוחטים בצפון כדי להזכיר את אילו של יצחק. ומעתה לק"מ למה העלה אברהם את יצחק על המזבח, כי כך היה מנהגם מתחילה עד הקרבת האיל הנאחז בסבך, שהקריבו על ירך המזבח צפונה.

יישוב ו' - האדם נעשה קדוש מיד במחשבתו להעקד

הגאון רבי משה פיינשטין זצ"ל בספרו דרש משה בפרשתן מיישב שבהמה נעשית קדושה רק ע"י השחיטה לכן תחילה שוחטים אותה על ירך המזבח ורק אח"כ שנעשית ראויה למזבח מעלים אותה, משא"כ אדם שזוכה למסור נפשו אין בגופו שום פסול ושום דבר מאוס, ואדרבה עדיף להקריבו על המזבח ממש, כי במסירת נפשו תיכף ומיד נעשה קדוש, ולכן נשאר יצחק בקדושתו לעולם אף שנשאר בחיים, כמ"ש רש"י (כ"ב כ"ו) שיצחק לא נשא שפחה, לפי שנתקדש בהר המוריה להיות עולה תמימה, וכתב עוד (כ"ו ג') שהיה בדעתו של יצחק לרדת מצרימה כמו שירד אביו בימי הרעב, אמר לו הקב"ה "אל תרד מצרימה" שאתה עולה תמימה, ואין חוצה לארץ כדאי לך. ומכאן תבין גודל מעלת מי שמחשב בליבו וגומר אומר בדעתו להיות מוכן ומזומן למסור נפשו על קדושת ה' שעל ידי כך מתקדש ומתעלה גופו ותפילותיו ותורתו עולה לריח ניחוח לפני השי"ת.

יישוב ז' - יצחק היה קדוש וראוי לקרבן מרחם

עי"ל שאברהם העלה את יצחק על המזבח ולא שחט אותו מקודם, כיון שהיה יצחק קדוש מבטן, ולכן לא היה צריך לקדש אותו מקודם על ידי השחיטה, וכמו שאמרו בשבת (קלו:) שהמברך בברית אומר: "אשר קידש ידיד מבטן", ופירש רש"י שם שהכוונה ליצחק שנתקדש מבטן, שיצחק נקרא "ידיד" על שם "אשר אהבת", ע"ש. וכתב באורחות חיים (הלכות מילה סי' ז'), שיצחק היה ידידו של הקב"ה ונתקדש בבטן שהיתה הורתו ולידתו בקדושה, שהרי היה אברהם אביו נימול בשעה שבא המלאך לבשר לשרה, משא"כ כשנולד ישמעאל. וכן כתב רש"י בפי' עה"ת פ (י"ז י"ט) "ואת בריתי אקים את יצחק" לימד שהיה קדוש מבטן.

יישוב ח' - מהשש שהשטן יפיל בו מום

עי"ל בס"ד עפמ"ש בהדר זקנים עה"פ "ויעקוד את יצחק בנו" דאמרו רבותינו ז"ל במדרש שאברהם אבינו הכניסו ליצחק בתיבה עד שעה שרצה לשוחטו, לפי שהיה ירא מן השטן פן יפיל בו מום. וידוע המעשה במדרש שבשעה שהלך אברהם לעקדה נדמה לו השטן לאברהם כנהר והולך עד צווארו והתפלל אברהם "הושיעה ה' כי באו מים עד נפש" וניצול, וכך בכל דרכם עד העקדה ועד בכלל המשיך להשטין וביקש להפריעם מהעקדה, וכן איתא בתנחומא (סי' כ"ג), שבשעה שנטל אברהם את הסכין כדי לשחוט את יצחק עד שיצא ממנו רביעית דמו, בא השטן ודחף את ידו של אברהם ונפלה הסכין מידו, וכיון ששלח ידו לקחתה יצאה בת קול ואמרה לו מן השמים "אל תשלח ידך אל הנער" ואילולא כן כבר היה נשחט, עכ"ל. ומשום כך לא ביקש אברהם בדוקא לשחוט את יצחק על ירך המזבח, שלא ליתן פתחון פה וזמן לשטן להטיל בו מום קודם שחיטה או למנוע אותו להעלותו אחרי שחיטה.

יישוב ט' - להורות לכל שיצחק נעקד מרצונו

נראה עוד ליישב בס"ד שאברהם אבינו בדוקא העלה את יצחק על המזבח, כדי שלא יאמרו ששחטו ליצחק על כורחו, ולכן למען ידעו הכל כי יצחק מסר נפשו על קדושת השי"ת בלב שלם ובנפש חפצה, שנא' "וילכו שניהם יחדיו" ודרשו חז"ל שהלכו שניהם בשמחה, שכשם שהיה אברהם שמח לשחוט, כך יצחק שמח להישחט. ולכן העלהו על המזבח ועקדו להישחט שם, שזה אות וסימן שהיה כל מעשה העקדה מרצונו הגמור, שאל"כ היה מתנגד ולא היה יכול לעוקדו על המזבח.

יישוב י' - משום כבודו של יצחק ושלא להלינו

עי"ל דדוקא גבי בהמה שוחטה מקודם ורק אח"כ מעלה אותה איברים איברים על אש המזבח ואין בזה חשש וקלון, משא"כ בעולת אדם אם היה אברהם שוחט את יצחק על ירך המזבח ואח"כ מבקש להעלותו על גבי המזבח, היה נעשה בזה ביזיון גדול בכבודו של יצחק, לכן אברהם העלה אותו שלם על המזבח. ויל"ע שמא אברהם אבינו חשש ג"כ משום (דברים כ"ו ג') "לא תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו ביום ההוא", וכדי שלא ישתהה בהלנת יצחק, העלהו חי על גבי המזבח.

יישוב י"א - ממה שאמר לו הקב"ה "והעלהו לעולה"

מרן החיד"א בספרו ראש דוד בפרשתן מביא שהקשה כן מהר"ח אבולעפיא, איך אברהם אבינו ע"ה שקיים כל התורה כולה עשה נגד הדין והעלה את יצחק על המזבח ולא ביקש לשוחטו על ירך המזבח, והביא שתירץ נכדו רבי חיים אבולעפיא בספר עץ החיים דשאני הכא דכתיב "והעלהו שם לעולה" ולא אמר הקריבהו "עולה", ומזה שהוסיף והעלהו הבין אברהם שיש לו להעלותו ליצחק חי על גבי המזבח, עכ"ד. וקצת קשה דלכאו' מהלשון "והעלהו" לא מוכח כלל להעלותו על המזבח, כי עדיין יש לומר שיעלה אותו נתחים על המזבח, וכיו"ב ראיתי שהקשה בספר אור הישר על הרמב"ם (פסולי המוקדשין ג' ד'), שמלשון הכתוב "והעלהו שם לעולה" לא היה יכול אברהם להוכיח שהכוונה להעלאה על המזבח, דאפשר שהוא על אחד ההרים שנאמר לו, ע"ש.

"והאלוקים ניסה את אברהם" (כ"ב א')

מדוע מתייחס ניסיון העקידה לאברהם אבינו ולא ליצחק שמסר עצמו למיתה על קדושת ה'?

יישוב א' - עיקר הניסיון שאברהם ישיג שלימות

בזוה"ק (בפרשתינו דף קיט:) הקשה כאמור, והוסיף להקשות שעיקר ניסיון העקדה היה ביצחק שהרי היה בן שלושים ושבע שנים, ואביו כבר אינו נענש עליו, ואלמלא אמר יצחק שאינו רוצה להיעקד, לא היה אברהם אבינו נענש עליו, ואם כן מה הטעם שאמר הכתוב "והאלוהים ניסה את אברהם"? ותירץ שאברהם אבינו כל ימיו עדיין לא נעשה שלם אלא עד מעשה ניסיון העקדה, שהיה יצר הרע בא לקטרג על אברהם שלא נשלם כפי שראוי, ולכך ניסהו הקב"ה, שעל ידי ניסיון עקידת יצחק נעשה אברהם שלם. לכן עיקר הניסיון מתייחס לאברהם, אבל באמת גם ליצחק היה ניסיון בעקידתו, ואז התעטר יצחק במקומו עם אברהם. וכתב הזוה"ק שדבר זה מדוקדק בכתוב, שלא נאמר והאלוהים ניסה לאברהם, אלא נאמר ניסה את אברהם, כלומר לרבות את יצחק שגם הוא היה בניסיון.

יישוב ב' - יצחק קיבל כח מפני מסירות נפשו של אברהם

עי"ל בס"ד שעיקר הניסיון היה לאברהם דוקא, וליצחק לא היה ניסיון גדול כמו לאברהם, כי מאחר ויצחק ראה את אביו מוסר נפשו לקיום מצות עקידתו בשמחה ואהבה ללא שום חלישות הדעת ועיכוב במצוה, ועושה אותה ביתר שאת וביתר עוז, על ידי זה נסך אברהם כח עצום ביצחק לקיום מצות העקידה. כי אחרי שיצחק רואה דוגמא אישית של אביו המוסר נפשו על קיום המצוה, אצלו כבר היה הרבה יותר קל. ועוד שאחרי שאברהם אבינו עומד בניסיון ומתחיל בקיום המצוה, על ידי כך הוריד כח עצום לעולם כולו ולכל יושבי תבל לכל הדורות כולם, לכל אדם ואדם, להיות מוסרים נפשם על קדושת השם. ובזה ניחא קושיית העולם למה התעלה אברהם כל כך על היותו מקיים דבר ה' במצות עקידת יצחק, והלא מצאנו אלפים שמסרו נפשם על קדושת השם, וכמו עשרה הרוגי מלכות, ועד זמן האחרון רבו כמו רבו, בגרוש ספרד צרפת ובשואה האיומה והנוראה רח"ל הי"ד, וכל שכן אם ה' היה נראה אליהם והיה מצוה אותם כאשר ציוה ה' אל אברהם, בודאי שעל אחת כמה וכמה היו מוסרים נפשם? אולם לאור האמור לק"מ, דאדרבה ואדרבה כל העוז והתעצומות שיש בליבו של כל יהודי ויהודי בכל הדורות למסור עצמו על קדושת ה', הכל זה מכח מעשה הקידוש השם הראשון שהיה בעולם, על ידי אברהם אבינו שבשמחה וחדוה ואהבה עצומה לבורא העולמים הלך לעקוד על קדושת ה' את בנו יחידו אשר אהב.

יישוב ג' - לא הוקשה בעיני אברהם לשאול להקב"ה שום טעם

בעל ההפלאה בחיבורו פנים יפות (בפרשתינו) מתרץ שהפליגה התורה יותר בניסיון אברהם מניסיון יצחק עצמו שמסר עצמו ונפשו לעקידה, לפי שהיה לאברהם לשאול את הקב"ה הרי אתמול אמרת כי ביצחק יקרא לך זרע והיאך עתה אתה אומר לי לעוקדו (ירושלמי תענית פ"ב ה"ד), ובכל זאת לא שאל כלום. כלומר שעיקר ניסיון אברהם שלא הוקשה בעיניו לשאול שום טעם, אף שהיה נראה כסותר, ונדמה כמלאכים שהקדים נעשה לנשמע, כמו שאמרו חז"ל (שבת פח.) בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, אמר הקב"ה מי גילה רז זה לבני, שאין לאדם לחקור טעם מצוות אלא לעשות מצוותיו בתמימות. ואולם רשאי האדם לשאול מאת ה' לזכות אותו להבין טעם המצוות, וביאר שזה מה שאמר הכתוב (שה"ש ח', י"ג) "חברים מקשיבים לקולך השמיעני", שבתחילה צריך להקשיב ואח"כ השמיעני, להבין הטעם.

מתוך הספר "אשכול יוסף" עה"ת – וראה שם עוד תירוצים

"הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי כִּי אִשָּׁה יְפַת מַרְאֶה אָתְּ" (י"ב, י"א)

איך א"א קידש את שרה והלא אסור לקדש את האשה עד שיראנה?

בגמרא קידושין (מ.) מימתי, אמר רב יהודה אמר רב מקור למדם שיקדש את האשה עד שילמנה שמא ילמה בה דבר מגונה ותמגנה עליו וממנע אמר ומהבת לרעך כמוך. ומקשה שהרי אברהם מצינו קיים כל התורה כולה לרבות מצוות מלוות דרבנן (כדלימא ביומא כח:), אם כן היאך לא התחיל בשרה לפני שקידשה, כמאמר הכתוב (בראשית י"ב י') "ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה לגור שם", ודרשו בגמרא (ב"ב טז.) מכלל שעד אז לא הכירה, ומקשה שהרי מקור למדם שיקדש את האשה עד שילמנה כמבואר בגמרא בקידושין?

רבינו המהרש"ל רושם המבארים בקושיא זו, כתב לישב בהידושיו לבבא בתרא (טז.) שודאי אברהם מצינו רואה את שרה בעוורייה קודם שנשתה ואו לא, ואמר כך לא רואה אומה כלל אפילו לאחר ניסוחיהם מתוך מינוחתה. ועל כן תמה שמן הסתם לא עמדה ניופייה בזקנתה, כי בעת הזאת היתה לפי סדר הכתובים יותר מששים שנה, ולפי שעל ידי מעשה הסתכל בה עתה כדאי' בתמורות (פרשת לך לך ד') על כן אמר עתה ידעתי, כלומר שהיה בעוה שכבר אינה עומדת ניופייה ועתה רואה שאינה עומדת ניופייה.

לך הקשה בספר תורתך שעשועי (פרשת לך לך) להתלמוד"ר מגור בעל הפני מנחם זצ"ל שהרי אמרו בגמ' בבא מציעא (פז.) עד אברהם לא היתה זקנה בעולם, ורק מאחר שהיה קלסתר פניו של יצחק דומה לשל אברהם ולא יכלו להבדיל ביניהם, ניקח אברהם ונהה זקנה לעולם. ולכאו' לפי זה קשה על המהרש"ל שלא היתה שרה בת שנים רבות, הרי עדיין לא היתה זקנה בעולם (הלא רק מחרי עשרות שנים משעולד יצחק וגדל), וממילא נשאר קלסתר פניה בזקוותה כפי שהיה בצעירותה.

ולפימי בספר בירורי חיים (סימן ל"ה עמ' תקי"ג) שכתב לישב קושיא זו על פי דברי המהרש"ל שם בב"מ, שהקשה היאך יתכן שעד אברהם לא היתה זקנה בעולם והלא נאמר בסדום (בראשית י"ט, ד') "מנער ועד זקן". והוסיף שכמו כן יש להקשות ממה שנאמר "אחרי בלותי היתה לי עדנה" ואמר רב חסדא (ב"מ, שם) אחר שנתבלה הבשר ורבו הקמטים, נתעדן הבשר ונתפשטו הקמטים ואזר היופי למקומו. הרי שגם קודם לידת יצחק היה שייך זקנה של קמטין וכדומה, וכמו כן יש להעיר מדרשת חז"ל (מד"ר בראשית פנ"ח ח', ובוובא בראש"י רש"י היה חיי שרה) בת כ' בבא ז' ליופי, הרי שמן הדין היתה שולטת זקנה בשנים? ומייתב המהרש"ל שלפי שהיתה זקנה בעולם, מכל מקום לא היתה כל כך ניכרת בלובן שיער, ועל זה ניקח אברהם אבינו. ולפי זה מיושב גם מה שתירץ המהרש"ל בענייננו שאברהם סבר שיש לשרה סימני זקנה, ועתה בראותה נודע לו כי יפת מראה היא.

בספר הפלגה מעדני יצחק (פרשת לך לך) לידידי הגאון רבי יצחק מנשיל שווכן שליט"א מתרץ שכיון שאמרו בגמרא מגילה (טו.) שאשה אמנו היתה מהנשים היפות בעולם, אם כן היה הדבר מפורסם, לכן לא היה לחוש שיקדש אותה בלא שילמנה שיך החשש שמא תתגנה עליו, ודפח"ח. כלומר להגם שהיתה לו עדיין קטנה, מכל מקום במשפחתו של אברהם ודאי היה עניין זה מפורסם, שהרי היתה בת הרן אחי אברהם.

עי"ל בס"ד ע"פ מה שדרש רשב"י במסכת בבא בתרא (טז:) "וה' ברך את אברהם בכל" (בראשית כ"ד), לבן טובה היתה תלויה בצוואתו של אברהם אבינו, שכל טובה הרווחה לותו מיד מתרפא, ובשעה שנפטר אברהם אבינו מן העולם מלאה הקב"ה בגלגל תמה. ומצא מעתה שאלל אברהם אבינו לא היה חשש שמא תתגנה עליו, שאף מוליס ברילותם את אברהם אבינו מיד התרפאו, על אחת כמה וכמה שם היה נמצא בחדם רק דבר מגונה שהיה מיד מתרפא מיד בראייה פני אברהם אבינו, וממילא לא היה מוכרח אברהם להניע בחשה לפני שיקדשנה, כי אף אם יהיה בה דבר מגונה מיד מתרפא.

לחה עוד 10 יישובים נספר שיעורי כרס יוסף קידושין (עמ' רל"ו והלאה), ועוד

להאזנה לשיעורי המחבר:
073-371-80-53

שאלה:

היכן מצינו שאדם שקיים מצות עשה שלא בכוונה לוקה מהתורה?

תשובה:

במצות שילוח הקן, כגון שנטל את האם על הבנים, ואחר כך שילח את האם שלא בכוונה לשם מצוה שלא מדעתו, הרי זה לוקה על נטילת האם על הבנים.

מקורות:

כתב הרמב"ם הלכות שחיטה פרק י"ג: הלוקה אם על הבנים ושחטה, הבשר מותר באכילה ולוקה על שחיטת האם, שנא' "לא תקח האם על הבנים", וכן אם מתה קודם שישלחנה לוקה, ואם שלחה אחר שלקחה פטור. וכן כל מצות לא תעשה שניתקה לעשה חייב לקיים עשה שבה ואם לא קיימו לוקה. בא אחד וחטף האם מידו ושלחה "או שברחה מתחת ידו שלא מדעתו" לוקה שנא' "שלח תשלח עד שישלח מעצמו והרי לא קיים עשה שבה", עכ"ל.

שאלה:

היכן ולמי מצינו שהציל השטן ממות?

תשובה:

את יצחק בשעת העקדה, שכמעט וכבר נשחט יצחק על ידי אברהם, ובא השטן ודחף את ידו של אברהם ונפלה הסכין מידו.

מקורות:

איתא במדרש תנחומא (פרשת וירא סי' כ"ג), שאברהם ויצחק בנו שניהם את המזבח ועקדו על המזבח, ונטל אברהם את הסכין כדי לשחוט את יצחק עד שיצא ממנו רביעית דמו, ובא השטן ודחף את ידו של אברהם ונפלה הסכין מידו, וכיון ששלח ידו לקחתה יצאה בת קול ואמרה לו מן השמים "אל תשלח ידך אל הנער" ואילולא כן כבר היה נשחט, עכ"ל.

שאלה:

היכן מצינו שמלאך המות מלמד תורה לישראל?

תשובה:

יצר הטוב ויצר הרע ששמעו דברי תורתו של החכם במשך כל ימי חייו על ידי שמשכם לבהמ"ד הם מזכירים לו לעת"ל כל מה ששכח.

מקורות:

מעבר יבוק (שפתי רננות פרק כ"ו) כתב בשם רבו הרמ"ע מפאנו זצ"ל, שיצר הטוב ויצר הרע ששמעו דברי תורתו כל ימי חייו ונתקדשו על ידו, ע"י שמשכם לבהמ"ד, הם מזכירים לאדם לעת"ל כל מה ששכח. ובמדרש (ילקו"ש משלי י' רמז תתקמ"ה) איתא עה"פ "לא ירעיב ה' נפש צדיק" זה ת"ח, כל זמן שמתעסק בתורה בחיים ונעלם ממנו פרק אחד או דבר אחד מלימודו, אינו נפטר מן העולם עד שמלאכי השרת באים בשעת פטירתו וסודרין לפניו שלא יהא לו לעתיד לבוא בושת פנים לפני הקב"ה.

מבצע!

מכון "כרם יוסף"

בהמ"ד למתיקות ועריבות התורה

מבצע אדיר לרגל שבוע הספר

על ספרי המחבר והיוצר

הרה"ג יוסף זוי סימן טוב שליט"א

הביאו ברכה לביתכם:

14 כרכים ב: 450₪ בלבד!

במקום 800 ש"ח

לבירורים והזמנות: 7/054-84-60008

המבצע כולל את 14 הספרים הבאים:

סדרת "אשכול יוסף" (4 כרכים):

עה"ת | מועדים | הגדש"פ | ענייני הרשב"י "המערה"

סדרת "כרם יוסף" על הש"ס (5 כרכים):

גיטין קידושין | שיעורי כרם יוסף קידושין | בבא בתרא | מגילה | סוטה

סדרת ספרי הרב המחבר בהלכה ובאגדה (5 כרכים):

"טבעת יוסף" הופה וקידושין | "מעדני יוסף" ברית מילה | "שאגת יוסף" סכנה רפואה ופקו"נ | "יגא דיוסף" הסגולה לזיכרון | "גלילי זהב" דרשות - אספקלריא למאורעות התקופה

הביאו ברכה לביתכם

"וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר" (כ"ב ג')

מדוע הזדרז אברהם אבינו לעקידה ולא המתין משום זויי שעה של יצחק?

בקובץ עיון הפרשה (גיליון ל"ג תשפ"ו) הביאו מהרה"ג ישראל מאיר דרוק שליט"א ר"י נתיבות חיים שהקשה מדוע נזדרז אברהם אבינו למצות עקידת יצחק, והלא היה מנגד חיי שעה של יצחק, שכל רגע שיעכב את העקידה יחיה יצחק עוד חיי שעה, ובגמ' יומא (פה.) מבואר שמפקחין את הגל ומחללים שבת אפילו מפני חיי שעה, וכן נפסק בשו"ע (או"ח שכ"ט), וא"כ לכאו' היה לו לאברהם אבינו להמתין מלקיים מצות העקידה עד סמוך לשקיעת החמה כדי להציל חיי שעה של יצחק?

ולכאו' נראה לחזק השאלה ממ"ש התוספות (פסחים נג: ד"ה מה ראו) בשם ר"י שאף מי שנתבקש למסור נפשו על קדושת השם, רשאי לברוח קודם מעשה, והביא ראיה מדניאל שאף הוא היה עם חנניה מישאל ועזריה וברח כדאי' בסנהדרין (צג.). וכ"כ בשו"ת שבות יעקב (ח"ב סי' ק"ו) שהקשה כאמור, מדוע רשב"י ברח מפני גזירת המלכות ונטמן במערה ולא מסר עצמו על קידוש השם, והוכיח מזה שמותר לברוח מפני גזירת שמד המלכות, ולא למסור נפשו על קידוש ה', שאם יכול לברוח הרי זה מותר. וכ"כ בשלה"ק (אותיות אות א'), שמצות קידוש השם הרי היא כמצוות עשה שאין מחויב להדר אחריהן, כגון לקט שכחה ופאה, שאינו מחוייב לקנות שדה ליתן לקט שכחה ופאה, וכתב דאדרבה אם יכול לברוח יברח, או אם יוכל לפדות עצמו בכל אשר לו, יתן את כל הון ביתו ולא יהרג. אך כתב שמ"מ יש עניין להדר אחריה, כדאמר רבי עקיבא (ברכות סא:), כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה "ובכל נפשך" אפי' נוטל נפשך מתי יבא לידי ואקיימנו, וסיים שאף שאין חיוב להדר שיבוא לידי מיתה בקדושת השם, דאם יוכל לברוח הרי זה רשאי, מ"מ שייך בזה הידור, כי נפש האדם חושקת שתבוא המצוה לידה באופן שיהיה מוכרח לקיימה'. ובנידו"ד שא"א בפשטות היה מצווה לעקוד את יצחק, הרי שאם היה מתעכב אינו מפקיע מעליו המצוה, אלא רק לא יקיימה השכם בבוקר כנ"ל.

והנה בפשטות דברי המפרשים נראה, שאברהם ויצחק חפצו בכל עוז לקיים מצות העקידה, כדרשת חז"ל "וילכו שניהם יחדיו", שיצחק הבין שהולך להישחט והלכו שניהם בלב שלם, האב לזבוח והבן להיזבח, ומצינו עוד שלאחר שהקב"ה אמר לאברהם: "אל תשלח ידך אל הנער", אמר אברהם להקב"ה אם כן לחנם באתי לכאן, אעשה בו חבלה ואוציא ממנו מעט דם, אמר לו הקב"ה "אל תעש לו מאומה", כלומר אל תעש בו מום (רש"י בראשית כ"ב י"ב). אולם השל"ה הקדוש (בפרשתנו) מחדש, שהיו אברהם ויצחק מצדדים להיפטר ממיתה זו, שנא' (שם ט"ו), "ויאמר אברהם אלהים יראה לו השה", וזו היה תפילה ממנו שהקב"ה יעשה לו נס וימציא לו במקומו שה, ורק אם לא ימציא לו שה אז 'לעולה בני', וביאר שע"ז אומרים בסליחות "מי שענה לאברהם אבינו בהר המוריה הוא יעננו", ויש עוד מפרשים דס"ל שלא היה ציווי על אברהם לעקוד את יצחק, אלא רק רשות, והארכתי בזה בחיבורי "אשכול יוסף" מועדים (סימן י'), וביאר השל"ה שלא עשו כן להיפטר מציווי השי"ת, אלא רק להחזיק דבריו הראשונים שביצחק יקרא לו זרע, וכן דקדקו האחרונים מהירושלמי (תענית פ"ב ה"ד), שאברהם התפלל על הצלתו של יצחק. ולפי"ז היה מקום רב לעכב העקידה באותו היום.

ונראה ליישב שיודע היה אברהם אבינו שהשטן יעכב, ויעשה כל תחבולות למנוע מהם את מצות העקידה, וכמו שאירע לבסוף כמבואר באריכות במדרשי חז"ל ובגמרא (סנהדרין פט:), לכן היה מוכרח אברהם אבינו להשכים בבוקר, שבעוד השטן יעמוד מנגד כולי האי ואולי יצליח לעמוד במשימתו לעקוד את יצחק עד סוף היום למועד העקידה. ועוד טעם השכים כדי שהשכמה זו תהיה בידו סגולה להצלחה במלחמתו בשטן. ע"ל שאברהם אבינו נתיירא שהשטן יקלקל ולא יעמדו בניסיון ויחזרו בהם, וכ"כ בחי' שפתי כהן בפרשתנו, שאברהם השכים בבוקר עד שלא יבוא לו שום עצה או שום מחשבה וימנע מלעשות מצות קונו. והנה ידוע המעשה שכאשר הוצא להורג הצדק הגרף פוטוצקי למות על קדושת השם, הובילוהו ברחובות ווילנא, וכאשר עבר על יד ביתו הקדוש של הגר"א, יצא הרב לכבודו, והגרף פוטוצקי שאלו אם ילך למוקד האש למסור עצמו על קדושת השם בזריזות, או לאו? והשיבו הגר"א שילך בזריזות. ואפשר שיסוד תשובתו של הגר"א נעוצה בנאמר כאן שאברהם השכים בבוקר לעקוד את יצחק. ואולם ע"ל שאצל אברהם אבינו כל ההליכה לעקידה, וכן ההכנות לכך כגון חטיבת העצים היתה חלק מן המצוה שנצטווה על כך, ומה"ט לא נתעכב כי המצוה בזה לא היתה תלויה בחיי שעה, שאפילו אם לא יעקד מקיים בזה מצותו, ומה"ט לבסוף קיים המצוה אע"פ שלא עקדו ליצחק ממש, כי המצוה היתה רק להעלותו על המזבח. וראה במלבי"ם ובכתב והקבלה שמה שא"א נזדרז במצוה, זה היה חלק ועיקר הניסיון שעמד בו בגבורה מופלאה, ושהזריזות תורה על השמחה בדבר. [וראה תירוץ נוסף בעמוד 1]

לזכות ידידינו האוזים היקרים והנעימים אוהבי התורה מלאים מצוות כרימון וריוחם הטוב נודף כאפרסמון כמר **נדעון ניסים** הי"ו וכמר **אהרן ניסים** הי"ו אורך ימים ושנו זויים וכבוד אושר ועושר בריאות איתנא ונהורא מעליא וישובע שמוזות וכט"ס בכלל הברכות ידי"נ המשתדל ה"ה **שלומי ניסים** הי"ו

מוקדש ומונצח לע"נ הוריהם היקרים:

סאלם אליה בן **מסעודה** זאל, **נורידה** בת **נורי"ה** ע"ה

ניסים בן **נורידה**, **שרה** בת **נורידה**, **ניסים מועלם** בן **סלימה**: זאל

מיכאל בן וזרוה ז"ל, **נוז בן רוזה** ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.

שמעו והזי נפשיכם

להאזנה לשיעורי המחבר

הרב **יוסף זוי סימן טוב** שליט"א

מוזכר סדרת "כרם יוסף" על הש"ס וסדרת "אשכול יוסף" עה"ת והמועדים

073-371-8053

לקבלת צינתוק והאזנה בשידור זוי: זוי"ג והקש #